

Water te kust en te keur

HANNEKE MESTERS

In 1996 startte er een vierjarig samenwerkingsproject tussen de verschillende bezoekers- en informatiecentra langs de kust. Het kreeg de naam "Water te kust en te keur". Als thema voor deze samenwerking werd water gekozen, maar het is de bedoeling dat de uitstraling van het project verder gaat dan water alleen. Projectcoördinator Anne Krins vertelt over de totstandkoming van de samenwerking en de stand van zaken nu het project een jaar draait.



Het bezoekerscentrum de Zandspoor in Schoorl zal aandacht gaan besteden aan de dynamiek van de kustzone, wanneer bij Schoorl binnen afzienbare tijd een kerf in de zee-reep zal worden aangelegd (foto: Stichting Duinbehoud).

Het kust en waterbeheer zijn in handen van diverse instanties.

Wie van noord naar zuid langs de kust gaat, komt door de duingebieden van steeds verschillende terreinbeheerders, voornamelijk waterwinbedrijven en natuurbeheerorganisaties. In de grotere gebieden is meestal een bezoekers of informatiecentrum te vinden dat terrein- en themagebonden voorlichting verzorgt. Het waterbeheer, kwalitatief of kwantitatief, is ook onder gebracht bij verschillende organisaties bijvoorbeeld de waterschappen. Bij veel van deze kust- en waterorganisaties bestond latent behoefte aan samenwerking. Ruud Maarschall, provinciaal consulent van het IVN in Noord-Holland en Piet Duizer van de Hoep (Bezoekerscentrum van de N.V.PWN Waterleidingbedrijf Noord-Holland) signaleerden deze wens en zochten in 1996 contact met elkaar om een samenwerkingsproject op te starten.

Meerwaarde

Anne Krins: "De meerwaarde die deze samenwerking moet opleveren staat centraal. Het motto daarbij is "eenheid in verscheidenheid". Dat wil zeggen dat er een eenheid is in de opzet en voorbereiding

van producten en activiteiten, maar dat de uitwerking en de presentatie ervan is gekoppeld aan de eigen identiteit van de partijen. Elk geleverd product moet dus overdraagbaar zijn aan anderen."

In het kader van de Extra-Impulsgelden voor natuur en milieu-educatie werd subsidie aangevraagd en gekregen. "Momenteel lopen er zo'n 10 deelprojecten van heel verschillende signatuur. Sommigen zijn sterk gericht op het verbeteren van de samenwerking, andere moeten een gezamenlijk product opleveren.

"Een bijzonderheid aan dit project is dat ook de Nederlandse Gemalenstichting hierin participeert. Binnen enkele jaren hopen zij een netwerk van zeven informatiecentra in diverse gemalen in Nederland te realiseren."

De Vleet

Een van de grotere deelprojecten is 'de Vleet'. De Vleet is een geautomatiseerd informatiesysteem dat ontwikkeld is door Ecomare op Texel. Het is een digitale encyclopedie die bedoeld is als naslagwerk voor het publiek. De Vleet bevat allerhande informatie over kust, wadden en Noordzee. Hierbij moet gedacht worden aan onderwerpen als levensvormen, ecologie, landschap, beheer, beleid en actualiteit. Via een computerscherm met een hoofdingeling kan de gebruiker door het verder 'aanklikken' van de gewenste mogelijkheden teksten, foto's, kaartjes en schema's op het beeldscherm laten verschijnen. Alle gegevens zijn bijeengebracht op een cd-rom, die te koop is. De informatie is voorlopig nog toegespitst op Noord-Groningen en op een drietal Wadden-eilanden: Vlieland, Schiermonnikoog en natuurlijk Texel.

Via het project 'Water te kust en te keur' gaan ook andere centra langs de kust hieraan meewerken, waardoor ook informatie over andere delen van de kust opgenomen gaat worden. Voordeel van samenwerking is hier dat zo de hoge ontwikkelkosten gedrukt kunnen worden en dat iedereen kan meewerken met het actueel houden van de gegevens.

Vlinderroutes

Een deelproject van geheel andere orde is de vlinderoute die bezoekerscentrum Oranjekom van de Gemeentewaterleidingen Amsterdam i.s.m. de KNNV Haarlem gemaakt heeft. Samen met enkele deskundige vrijwilligers uit deze vereniging is er een zoekkaart en waarnemingsvel gemaakt waarop de wandelaars aan kunnen tekenen waar en wanneer ze bepaalde vlinders gezien hebben. Het gaat hier om een bepaald soort vlinders, namelijk vier soorten dagactieve nachtvlinders. De St. Jacobsvlinder, de St. Jansvlinder, het Gamma-uiltje of Pistoeltje en de Stippelmot; allemaal soorten nachtvlinders die in de zomer juist overdag regelmatig in de duinen te zien zijn. Iedere bezoeker die er zin in heeft, kan uit een kastje bij een van de vier hoofdingangen van de Amsterdamse Waterleidingduinen de benodigde formulieren halen, de hiervoor speciaal ontworpen paaltjesroute lopen en na afloop zijn waarnemingen weer inleveren. De resultaten worden in samenwerking met de vlinderwerkgroep van de KNNV uitge-



Veldwerkprojecten met scholieren werpt op den duur positieve vruchten af voor mens en natuur (foto: Hanneke Mesters).

De Vleet is een geautomatiseerd informatiesysteem dat ontwikkeld is door Ecomare op Texel. Het is een digitale encyclopedie die bedoeld is als naslagwerk voor het publiek. De Vleet bevat allerhande informatie over kust, wadden en Noordzee.



werkt. Als dit een succes is, kan een dergelijke route ook in andere duinterreinen worden uitgezet.

Speelbos

Bezoekerscentrum het Zandspoor van SBB in Schoorl is de trekker van weer een heel ander type project. Hier wordt in samenwerking met een landschapsarchitecte een educatieve tuin rondom het bezoekerscentrum ontworpen en ingericht. Hierin worden ook de bevindingen van Marjan Margadant, die veel onderzoek heeft gedaan aan hoe kinderen natuur ervaren, meegenomen. De eerste ideeën zijn creatief en veelbelovend. Het terrein om het bezoekerscentrum is ooit afgegraven ten behoeve van de zandwinning. Zo werd bijvoorbeeld het Rokin in Amsterdam met dit zand gedempt. In relatie met de historie van het zandwinnen

wordt hier een reuzenzandbak gemaakt, waar schoolklassen educatief verantwoord met zand en water mogen spelen. Met behulp van goten met water, een waterpomp op zonne-energie en een treintje ('t Zandspoor', red.) leren de kinderen spelenderwijs welke processen met wind, zand en water aan de duinvorming ten grondslag liggen. Binnen in het centrum zal een relatie gelegd worden met de insnijding, de kerf, die hier in de zeereep gemaakt gaat worden om de natuurlijke kustprocessen te stimuleren.

Alle ideeën voor deze educatieve tuin worden tevens verzameld in een ideeënboek waar ook andere centra die hun buitenruimte een educatieve bestemming willen geven uit kunnen putten.

Veel bezoekerscentra doen veldwerkprojecten met scholieren. Op dit gebied blijken de medewerkers nog veel van elkaar te kunnen opsteken. Door ook eens in de tuin van de burens te kijken ontstaat een overzicht wie, wat en waar doet. Via een drietal veldwerkdagen gehouden op telkens verschillende centra wisselden de medewerkers kennis, ervaring en materialen uit.

Een pot nat

Ieder informatiecentrum heeft geregeld een tijdelijke tentoonstelling in huis. Voor het gezamenlijk laten ontwikkelen van een reizende tentoonstelling was bij de deelnemers aan het project dan ook veel belangstelling.

Ook op het gebied van tentoonstellingen is binnen het project op twee manieren een uitwerking gemaakt. Door middel van interviews met maar liefst zo'n 60 centra is een gezamenlijke lijst aangelegd waarin beschreven is aan welke criteria een goede educatieve tentoonstelling moet voldoen. Daarnaast is er een tentoonstelling ontwikkeld, die de komende vijf jaar langs de kust gaat reizen. "Eén pot nat: gaat over de mondiale waterkringlopen van het zoete en zoute water. Begin september is deze tentoonstelling in bezoekerscentrum de Hoep geopend.

Goed geschoold personeel is een voorwaarde om goede educatie en voorlichting te geven. Met dit doel voor ogen wordt er onder auspiciën van Ecomare en het Waterschap de Uitwaterende Sluizen een cursus watergids ontwikkeld voor de medewerkers van de centra, waarin aan allerlei aspecten van zowel het zoute als het zoete water aandacht wordt besteed. Maar ook vaardigheden om dit over te dragen aan bijvoorbeeld onderwijsgroepen komen aan bod.

"Momenteel ligt het epicentrum van de activiteiten nog in Noord-Holland," vertelt Anne, "het is echter nadrukkelijk de bedoeling dat ook waterschappen en kustcentra uit Zeeland en Zuid-Holland actief gaan participeren in dit netwerk". De komende twee jaar hoopt het project nog op ondersteuning uit de rijkssubsidiepot. Daarna moet het netwerk op eigen benen staan.

In het project "Water te kust en te keur" werken de volgende organisaties samen:

Bezoekers- en informatiecentra langs de Noord-Hollandse kust,
het Delta-overleg van de centra in Zeeland en Zuid-Holland, de werkgroep "Malen om water" van de Nederlandse Gemalenstichting en de IVN-Consulentschappen Noord-Holland en Zeeland.

Bij bezoekerscentrum de Oranjekom in de Amsterdamse Waterleidingduinen kan men een formulier krijgen, waarop men de dag-actieve nachtvlinders kan noteren, zoals deze Sint-Jacobsvlinders (foto: Hans Schouten).

